

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Lapsen turvakielto, muu henkilöön liittyvä syy, OmaKanta-palvelussa asioiminen, syrjintäoletettaman kumoaminen, velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Diaarinumero: YVTLTK/XXXX/20XX

Antopäivä: XX.XX.2024

Hakijat eivät olleet voineet asioida lapsensa puolesta vastaajan järjestämässä OmaKanta-palvelussa lapselle talletetun turvakiellon vuoksi. Turvakieltoa oli haettu koko perheelle ulkoista uhkaa vastaan. Hakijat pyysivät lautakuntaa tutkimaan, oliko vastaajan menettelyssä kyse syrjinnästä.

Vastaaja esitti, että hakijoiden kohtelu oli perustunut vastaajan lakisääteiseen velvollisuuteen käyttää järjestämässään OmaKanta-palveluun kirjautumisessa Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämää tunnistuspalvelua, joka estää lapsen puolesta asioinnin silloin, kun lapselle on talletettu turvakielto. Palvelu ei saa tunnistuspalvelusta tietoa asioinnin estymisen syystä eikä tunnistuspalvelusta muutoinkaan ole saatavissa tietoa henkilölle talletetun turvakiellon perusteesta. OmaKanta-palveluun ei sen nykyisessä muodossa ole mahdollista rakentaa turvakiellon ohittavaa mekanismia. Asian ratkaiseminen edellyttäisi tunnistuspalvelun kehittämistä, mikä ei kuulu vastaajan lakisääteisiin tehtäviin.

Lautakunta katsoi, että henkilölle talletettua turvakieltoa voidaan pitää sellaisena yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuna muuna henkilöön liittyvänä syynä, jonka perusteella syrjintä on yhdenvertaisuuslain mukaan kielletty.

Lautakunta totesi, että esitetyn selvityksen perusteella hakijoiden asiointi lapsensa puolesta vastaajan järjestämässä OmaKanta-palvelussa oli estynyt sen vuoksi, että lapselle oli talletettu turvakielto. Asiassa syntyi oletttama yhdenvertaisuuslain 10 §:ssä tarkoitettua hakijoihin heidän lapselleen talletetun turvakiellon perusteella kohdistuneesta välittömästä syrjinnästä.

Lautakunta totesi vastaajan selvittäneen menettelynsä perustuneen lakiin yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla. Lautakunta katsoi, että turvakiellon alaisen tiedon välittämisen estämistä koskevaa tavoitetta on muutoinkin pidettävä hyväksyttävänä. Myös vastaajan toimivaltansa puitteissa käyttämiä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi oli pidettävä oikeasuhtaisina ottaen huomioon etenkin sen, että hakijoilla oli mahdollisuus asioida lapsensa puolesta muilla tavoin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa asioissa. Lautakunta katsoi vastaajan kumonneen asiassa syntyneen syrjintäoletettaman.

Vastaaja oli esittänyt tuoneensa nyt kysymyksessä olevia seikkoja toimivaltaisten tahojen tietoon ja pyrkivänsä tekemään niin myös jatkossa. Lautakunta katsoi, ettei vastaajan voitu katsoa laiminlyöneen velvollisuuttaan edistää yhdenvertaisuutta. Lautakunta kuitenkin kehotti vastaajaa kiinnittämään huomion yhdenvertaisuuden edistämisvelvoitteeseen ja pyrkimään jatkossakin vallitsevan tilanteen korjaamiseen ja siten yhdenvertaisuuden edistämiseen toimivaltansa puitteissa.

(Ei lainvoimainen)

Asian tausta

Hakijat eivät voi asioida lapsensa puolesta OmaKanta-palvelussa lapselle talletetun turvakiellon vuoksi. Turvakielloa on haettu koko perheelle ulkoista uhkaa vastaan.

Asiaa on käsitelty eduskunnan oikeusasiamiehen ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistossa, joissa asian käsittely on päättynyt.

Hakijan vaatimukset

Hakijat vaativat lautakuntaa toteamaan, että vastaaja syrjii heitä estämällä heiltä asioinnin lapsensa puolesta OmaKanta-palvelussa sen vuoksi, että lapselle on talletettu turvakiello.

Hakijan perustelut

Hakijat eivät voi asioida lapsensa puolesta OmaKanta-palvelussa lapselle talletetun turvakiellon vuoksi. Turvakielloa on haettu koko perheelle ulkoista uhkaa vastaan.

Yksinomaan sitä, että hakijoilla on mahdollisuus saada lastaan koskevia tietoja terveydenhuollon toimintayksiköstä, ei ole pidettävä riittävänä hakijoiden oikeuksien takaamiseksi. Vastaajan menettelyn vuoksi hakijoilla ei ole digipalvelulain 5 §:n mukaista mahdollisuutta toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät viestit ja asiakirjat digitaalisia palveluja käyttäen. Vastaaja ei ole selvittänyt, millä perusteella OmaKanta-palvelun ei sen vastauksessa väitetyllä tavalla olisi katsottava kuuluvan digipalvelulain soveltamisalaan. OmaKanta-palveluun sovelletaan hakijoiden käsityksen mukaan asiakastietolakia, jossa ei mahdollisteta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisen käytön estämistä turvakiellon perusteella.

Vastaaja on asiaa hakijoiden kanssa alun perin selvittäessään vedonnut lakiin väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista sekä julkisuuslain 11 §:n 2 momenttiin. Tässä yhteydessä vastaaja on luokitellut kaikki lapsia koskevat turvakieltotilanteet lastensuojeluviranomaistilanteiksi, mikä on loukkaavaa ja syrjivää. Vastauksessaan vastaaja on lisäksi vedonnut siihen, että terveyden- ja hyvinvoinnin laitos THL vastaa Kanta-palvelujen suunnittelusta ja ohjauksesta, ja Digi- ja väestötietovirasto DVV suomi.fi-tunnistuspalvelun ylläpidosta ja kehityksestä. Hakijat toteavat, että julkisen vallan välisellä tehtävänjaolla ei nyt kysymyksessä olevassa asiassa ole merkitystä. Vastaaja vastaa sähköisestä OmaKanta-palvelusta, minkä vuoksi vastaajan tulee vastata myös palveluun liittyvistä syrjivistä toimista.

Hakijat toteavat lisäksi käsittäneensä, että lasten terveystietojen katsominen on turvakieltotilanteissa mahdollista silloin, kun jollain muulla perheenjäsenelle kuin lapselle on talletettu turvakiello. Vastaaja on siten rajannut palvelun käyttöä ainoastaan tiettyihin turvakieltotilanteisiin.

Vastaaja ei ole osoittanut syrjivälle menettelylleen lakiin perustuvaa tai muutenkaan hyväksyttävää syytä.

Eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisukäytännössään pitänyt ongelmallisena sitä, että OmaKanta-palvelun käyttäminen ei turvakiellon vuoksi ole mahdollista, ja pitänyt järjestelmän

kehittämistä tärkeänä (EOAK/3856/2019). Eduskunnan oikeusasiamies on arvioinut myös nyt kysymyksessä olevaa asiaa. Vastauksessaan se on pitänyt ongelmallisena sitä, että tekniset seikat estävät lapsen puolesta asiointin OmaKanta-palvelussa, ja katsonut, että ne pitäisi poistaa mahdollisimman nopeasti.

Myös yhdenvertaisuusvaltuutettu on ottanut kantaa nyt kysymyksessä olevaan asiaan. Ensin se on todennut, ettei sillä ole aihetta arvioida asiaa toisin kuin ylin laillisuusvalvoja, joka on ottanut asiaan kantaa ja tehnyt edistämistyötä tilanteen parantamiseksi. Myöhemmin yhdenvertaisuusvaltuutettu on kuitenkin todennut, että asiassa saattaa olla kysymys yhdenvertaisuuslain 10 tai 13 §:ssä kielletystä, muuhun henkilöön liittyvään syyhyn tai lapsen ikään perustuvasta syrjinnästä, läheissyrrintä huomioon ottaen.

Hakijat toteavat vielä, että mikäli vastaajan toiminnalla vastoin hakijoiden näkemystä katsottaisiin olevan lakiin perustuva oikeutus, tulisi asiassa toissijaisesti arvioida, voidaanko vastaaja velvoittaa selvittämään sen, että lapselle talletetulla turvakiellolla ei ole tarkoitus estää vanhempien asiointia lasten puolesta. Vastaajalla on yhdenvertaisuuslain 5 §:n mukaan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta ja perustuslain 6 §:n mukaan velvollisuus turvata yhdenvertaisuutta. Siten siltä voidaan edellyttää pidemmälle meneviä toimia oikeasuhtaisuusvaatimuksen täyttämiseksi kuin esimerkiksi yksityiseltä toimijalta.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijoita.

Vastaajan perustelut

Asiakastietolain (784/2021) 6 §:n mukaan vastaajan on järjestettävä pykälässä tarkoitetut valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut (Kanta-palvelut), mukaan lukien kansalaisen käyttöliittymä (OmaKanta). Tämän lisäksi OmaKanta-palvelun kehittämisen näkökulmasta on syytä huomioida, että asiakastietolain 39 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL vastaa Kanta-palvelujen suunnittelusta ja ohjauksesta.

Asiakastietolain 24 §:n mukaisesti henkilö voi OmaKanta-palvelussa antaa tahdonilmauksia sekä hoitaa asiakkuuteensa ja asiakas- ja hyvinvointitietojensa hallinnointiin liittyviä asioita. Lisäksi henkilölle saadaan näyttää tai toimittaa OmaKanta-palvelun välityksellä Kanta-palveluihin hänestä tallennetut tiedot lukuun ottamatta sellaista tietoa, jota asiakkaalla ei julkisuuslain (621/1999) 11 §:n 2 momentin tai muun lainsäädännön mukaan ole oikeutta saada. OmaKanta-palvelua ei sitä koskevassa lainsäädännössä ole tarkoitettu digipalvelulain (306/2019) 5 §:ssä tarkoitetuksi palveluksi, jota käyttämällä henkilö voisi esimerkiksi toimittaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiointiin liittyviä viestejä tai asiakirjoja haluamalleen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalle.

Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 36 §:ssä on säädetty turvakiellosta ja tiedonantovelvollisuudesta. Pykälän mukaan turvakiellon alaisia tietoja ovat muun ohella henkilön kotikunta ja asuinpaikka. Siten tieto esimerkiksi siitä, missä terveydenhuollon toimintayksikössä henkilö on asioinut, voi paljastaa henkilön asuinpaikan. Tämän vuoksi tietoa on pidettävä turvakiellon alaisena. Saman lain 37 §:n mukaan viranomaisen, jolle väestötietojärjestelmästä on luovutettu turvakiellon kohteena olevia

tietoja, ei saa luovuttaa tietoja edelleen tai antaa niitä sivullisen nähtäväksi tai käsiteltäväksi, jollei laissa toisin säädetä.

Turvakieltotietojen salassapidosta on säädetty julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 31 kohdassa. Huoltajalla on lähtökohtaisesti oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä. On kuitenkin mahdollista, että julkisuuslain 11 §:n 2 momentin mukaisesti huoltajalla ei ole oikeutta esimerkiksi lapsen tai toisen huoltajan asuinpaikkaa koskevaan tietoon, jos tällaisen tiedon antaminen olisi vastoin lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

Käytännössä on mahdollista, että lapsen huoltajan tai tiedonsaantioikeutetun vanhemman oikeutta lapsen asuinpaikkaa koskeviin tietoihin on jouduttu rajoittamaan siten, ettei tällaisella vanhemmalla ole oikeutta tietoon. Mikäli lapselle on haettu turvakielto, ei huoltajalle voida antaa sähköisen palvelun välityksellä lapsen asuin- tai olinpaikkaan liittyvää tietoa automaattisesti, koska tieto haetun turvakiellon perusteesta ei ole saatavilla Suomi.fi-palvelusta. Tämän vuoksi lapsen puolesta asiointi estyy valitettavasti myös tilanteessa, jossa lapselle haetun turvakiellon peruste ei liity huoltajien tai vanhempien toimintaan suhteessa lapseen, jolle turvakieltoa on haettu.

Vastaaja on tukipalvelulain (571/2016) 2 §:ssä tarkoitettu käyttäjäorganisaatio, joka käyttää laissa tarkoitettuja tukipalveluja. Näihin kuuluu muun ohella 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukainen luonnollisen henkilön tunnistuspalvelu eli Suomi.fi-palvelu. Saman lain 5 §:n mukaisesti vastaajalla on velvollisuus käyttää kyseistä tunnistuspalvelua, jonka tuottaminen ja kehittäminen kuuluvat lain 4 §:n mukaan Digi- ja väestötietovirastolle (DVV). Vastaajalla on siten velvollisuus edellyttää OmaKanta-palveluun kirjautumisessa DVV:n ylläpitämää Suomi.fi-palvelua, josta kirjautuvan henkilön tiedot tarkastetaan. Jos lapselle on haettu turvakielto, lapsen puolesta asiointi estyy siinä tapauksessa, että kirjautumisen kohteena olevasta palvelusta välittyy turvakiellon alaista tietoa. OmaKanta-palvelun osalta on yhdessä THL:n kanssa arvioitu, että palvelusta välittyy turvakiellon alaista tietoa.

Suomi.fi-palvelusta ei välity tietoa puolesta asiointiin estymisen syystä. OmaKanta-palvelu ei siten saa tietoa siitä, milloin asiointi estyy juuri turvakiellon vuoksi. Suomi.fi-palvelun kautta ei myöskään ole saatavissa tietoa siitä, millä perusteella henkilölle on asetettu turvakielto. Tämän vuoksi OmaKanta-palveluun ei ole mahdollista rakentaa turvakiellon ohittavaa mekanismia, eikä nyt kysymyksessä olevaa tilannetta ole mahdollista ratkaista vastaajan toimesta esimerkiksi siten, että henkilö toimittaisi turvakieltopäätöksensä vastaajalle. Koska Suomi.fi-palvelu on laajasti eri viranomaisten sähköisten asiointipalvelujen kirjautumistapa, koskevat lapselle talletettuun turvakieltoon liittyvät haasteet myös muita julkishallinnon sähköisiä palveluja.

Vaikka OmaKanta-palvelussa asiointi ei lapsen turvakiellosta johtuen ole mahdollista, ei turvakielto rajaa huoltajan oikeuksia muutoin asioida lapsensa puolesta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä ja hallinnointia koskevissa asioissa. Asiakastietolain mukaisesti siinä tarkoitettuja tahdonilmaisuja on mahdollista antaa myös sosiaali- ja terveydenhuollossa paikan päällä asioitaessa (19 §). Lisäksi henkilöllä on aina oikeus pyytää esimerkiksi lastaan koskevia asiakirjoja asianosaiselta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta.

Asian ratkaisu edellyttäisi, että Suomi.fi-palvelun kautta olisi saatavilla rakenteisessa muodossa tieto lapselle haetun turvakiellon perusteesta. Näin OmaKanta-palveluun kirjautumisessa olisi mahdollista erotella ne tilanteet, joissa lapselle haettu turvakielto ei liity esimerkiksi huoltajan omaan toimintaan. Asian jatkokehittämisen kannalta on huomioitava, että tunnistuspalvelu Suomi.fi:n ylläpidosta ja kehityksestä vastaa DVV, ja Kanta-palvelujen suunnittelusta ja ohjauksesta vastaa THL. Kuten hakemusasiakirjoista ilmenee, asia on ollut aiemmin eri tahojen

arvioitavana ja siihen liittyvät haasteet on tunnistettu. Vastaaaja on Kanta-palveluiden järjestäjänä tuonut asiaa esille toimivaltaisten tahojen tietoon, ja pyrkii näin tekemään myös jatkossa.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää hakemuksen

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kyse siitä, onko vastaaja syrjinyt hakijoita yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetulla tavalla, kun heillä ei lapsensa turvakiellon vuoksi ole ollut mahdollisuutta asioida tämän puolesta OmaKanta-palvelussa.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 36 §:n 1 momentin mukaan jos henkilöllä on perusteltu ja ilmeinen syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi, väestötietojärjestelmään voidaan hakemuksesta tallettaa turvakiello. Pykälän 3 momentin mukaan kun turvakiello on talletettu järjestelmään, kiellon kohteena olevan henkilön kotikunta, asuinpaikka, osoite ja muu yhteystieto saadaan luovuttaa vain sellaiselle viranomaiselle, jonka oikeus näiden tietojen käsittelyyn perustuu laissa tai sen nojalla

säädetyt tai määrätyn kiellon kohteena olevan henkilön oikeutta tai velvollisuutta koskevan tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamiseen. Turvakiello koskee myös kiellon kohteena olevan henkilön omistuksessa tai hallinnassa olevan kiinteistön ja huoneiston yksilöinti- ja sijaintitietoja, jos niitä ei voida käsitellä erillään turvakiellon kohteena olevista tiedoista, kun kiellon kohteena olevan tietoja luovutetaan väestötietojärjestelmästä.

Syrjintäolettamien syntyminen

Syrjintäolettamien syntyminen yhdenvertaisuuslain 28 §:ssä tarkoitetulla tavalla edellyttää, että vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettaa syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Asiassa on kysymys sen arvioimisesta, onko hakijoihin kohdistunut yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä tarkoitettua syrjintää, kun he eivät ole voineet asioida OmaKanta-palvelussa lapsensa puolesta sen vuoksi, että lapselle on yhdessä muun perheen kanssa talletettu turvakiello. Asiassa tulee ensin arvioitavaksi, voidaanko henkilölle talletettua turvakielloa pitää sellaisena muuna henkilöön liittyvänä syynä, jonka perusteella syrjintä on yhdenvertaisuuslain mukaan kielletty.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan muut henkilöön liittyvät syyt rinnastetaan yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa nimenomaisesti mainittuihin syihin. Tällaisia muita syitä voivat olla muun muassa yhteiskunnallinen asema, varallisuus, asuinpaikka ja yhdistystoimintaan osallistuminen. Näitä olisivat myös kansainvälisten ja eurooppalaisten ihmisoikeusasiakirjojen syrjintäkielloissa luetellut henkilöön liittyvät syyt samoin kuin esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja perustuslakivaliokunnan käytännössä tällaisiksi katsotut syyt. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on käytännössään katsonut, että muut henkilöön liittyvät syyt voivat koskea paitsi henkilön sisäsyntyisiä ominaisuuksia, myös oikeudellista asemaa tai sosiaalisessa kanssakäymisessä merkityksellisiä ominaisuuksia (esim. Hode ja Abdi, 6.12.2012). (HE 19/2014 vp, s. 67)

Ihmisoikeustuomioistuin on määrittänyt käsitettä ”muu henkilöön liittyvä syy” vastaavan Euroopan ihmisoikeussopimuksen käsitteen ”muu asema” eroiksi, jotka perustuvat määritettävissä olevaan, puolueettomaan tai henkilökohtaiseen ominaisuuteen tai asemaan, jonka perusteella henkilöt tai ryhmät voidaan erottaa toisistaan (Novruk ym. v. Venäjä, 15.3.2016, kohta 90).

Ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että esimerkiksi asuinpaikka ja maahanmuuttaja-asema kuuluvat käsitteen ”muu asema” soveltamisalaan siitäkin huolimatta, että näiden syntyamiseen on mahdollista vaikuttaa omilla valinnoilla. Ihmisoikeustuomioistuin on nostanut esiin esimerkiksi maahanmuuttaja-asemasta johtuvat laajat oikeudelliset ja muut seuraukset. (Bah v. Yhdistyneet kuningaskunnat, 27.9.2011, kohdat 45 ja 46)

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan muuhun kuin henkilöön liittyvään syyhyn perustuva erilainen kohtelu ei kuulu yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetun syrjintäkiellon piiriin. Erot ihmisten tosiasiallisissa olosuhteissa, toiminnassa tai menettelytavoissa eivät yleensä muodosta yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilöön liittyvää syytä. (HE 19/2014 vp, s. 67)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vaikka turvakiello talletetaan henkilön hakemuksesta, turvakiellon hakemisen on katsottava johtuvan tosiasiallisesti muusta kuin henkilön omasta toiminnasta tai valinnasta. Asiaa arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon oikeudelliset seuraukset, joita turvakiellon tallettamisesta aiheutuu. Edellä yhdenvertaisuuslain esitöistä ja

ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä esitetty huomioon ottaen lautakunta katsoo, että henkilölle talletettu turvakielto asettaa henkilön sellaiseen oikeudelliseen asemaan, jota on pidettävä yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuna muuna henkilöön liittyvänä syynä, jonka perusteella syrjintä on kielletty.

Asiassa tulee vielä arvioitavaksi, syntyykö asiassa oletettava hakijoihin kohdistuneesta syrjinnästä. Esitetyn selvityksen perusteella hakijoiden ei ole muiden huoltajien tavoin ollut mahdollista asioida vastaajan järjestämässä OmaKanta-palvelussa lapsensa puolesta sen vuoksi, että lapselle on talletettu turvakielto. Lautakunta toteaa, että asiassa syntyy oletettava hakijoihin heidän lapselleen talletetun turvakiellon perusteella kohdistuneesta syrjinnästä.

Syrjintäoletettaman kumoaminen

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan, jos asiaa käsiteltäessä on esitetty riittävästi sellaista selvitystä, jonka perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, olisi vastapuolen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu. Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaisesti erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos se perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vastaaja on edellä esitetysti selvittänyt, että hakijoiden erilainen kohtelu on perustunut vastaajan lakisääteiseen velvollisuuteen käyttää järjestämäänsä OmaKanta-palveluun tunnistautumisessa Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämää tunnistuspalvelua, joka estää lapsen puolesta asioinnin silloin, kun lapselle on talletettu turvakielto.

Esitetyn selvityksen perusteella vastaajan järjestämä OmaKanta-palvelu ei saa tunnistuspalvelusta tietoa puolesta asioinnin estymisen syystä, eikä tunnistuspalvelusta muutoinkaan ole saatavissa tietoa henkilölle asetetun turvakiellon perusteesta. Tämän vuoksi OmaKanta-palveluun ei ole mahdollista rakentaa turvakiellon ohittavaa mekanismia. Vastaajan mukaan asian ratkaisu edellyttäisi tunnistuspalvelun kehittämistä, mikä ei kuulu vastaajan lakisääteisiin tehtäviin. Vastaaja on lisäksi esittänyt tuoneensa asiaa toimivaltaisten tahojen tietoon.

Lautakunta toteaa, että turvakiellon alaisen tiedon välittämisen estämistä koskevaa tavoitetta on pidettävä hyväksyttävänä. Esitetyn selvityksen perusteella myös vastaajan toimivaltansa puitteissa käyttämiä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi on pidettävä oikeasuhtaisina etenkin, kun otetaan huomioon, että hakijoilla on mahdollisuus asioida lapsensa puolesta muilla tavoin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa asioissa. Lautakunta katsoo, että vastaaja on kumonnut asiassa syntyneen syrjintäoletettaman.

Vastaaja on esittänyt tuoneensa nyt kysymyksessä olevia seikkoja toimivaltaisten tahojen tietoon, ja pyrkivänsä tekemään näin myös jatkossa. Esitetyn selvityksen perusteella lautakunta toteaa, että vastaajan ei voida katsoa laiminlyöneen velvollisuuttaan edistää yhdenvertaisuutta. Lautakunta kiinnittää kuitenkin huomion yhdenvertaisuuden edistämisvelvoitteeseen, ja kehottaa vastaajaa jatkossakin pyrkimään vallitsevan tilanteen korjaamiseen ja siten yhdenvertaisuuden edistämiseen toimivaltansa puitteissa.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja on kumonnut asiassa syntyneen syrjintäoletettaman, eikä vastaajan ole katsottava laiminlyöneen velvollisuuttaan edistää yhdenvertaisuutta. Lautakunta hylkää hakemuksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 5 § 1 mom, 8 § 1 mom, 10 §, 11 § 1 mom ja 28 §

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (784/2021) 6, 24 ja 39 §

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 11 § 2 mom ja 24 § 1 mom 31 k.

Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (571/2016) 3, 4 ja 5 §

Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (661/2009) 36 § 1 ja 3 mom

Muutoksenhaku

Päätökseen saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Outi Anttila (puheenjohtaja), Satu Honkala, Husein Muhammed ja Vinh Pham. Asian esittelijä Alexandra Strandén.